

зразком провести самоконтроль і самооцінку.

3-й ступінь – це методи взаємоперевірки: контроль та рецензування (висловлення зауважень) учнями робіт своїх товаришів, їх усних відповідей, повідомлень.

4-й ступінь – це методи індивідуального контролю, які використовують вже в старшій школі: самоперевірка засвоєння матеріалу, під час якої після написання роботи, заповнення таблиці, виконання лабораторної чи практичної робіт учні роблять висновки про рівень сформованості в них певних знань та вмінь і виставляють собі оцінку, яка співставляється на наступному уроці з оцінкою вчителя.

На нашу думку, систематичне використання методів самоконтролю та самооцінки на уроках біології сприятиме розвитку в учнів інтересу до предмету, відповідального ставлення до виконання завдань та формуванню вмінь здійснювати науково-дослідницьку діяльність.

Література

1. Колонкова О. Самоаналіз у екологічному вихованні старшокласників // Біологія і хімія в школі. - 2005. - № 1. - С. 42 - 45.
2. Концепція біологічної освіти у 12 – річній школі // Книга вчителя біології, природознавства, основ здоров'я: довідково-методичне видання / Упоряд. О.В. Єресько, С.П. Яценко. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – С. 21 – 28.
3. Маслікова І. Моніторинг самоосвітньої компетентності учнів у навчанні біології // Біологія і хімія в школі. - 2004. - № 3. – С. 40 - 43.
4. Савустьяненко Т. Управління творчою самореалізацією учнів // Біологія і хімія в школі. - 2005. - № 3. – С. 47 – 49.

ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ШКОЛЯРІВ

Яланська С.П., Боловацька Ю.І.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Національна доктрина розвитку освіти в Україні передбачає підготовку активних людей, здатних розв'язувати різноманітні проблеми, діяти в нестандартних ситуаціях, творчо мислити і самостійно приймати рішення. Наголошується, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості.

Основи забезпечення психолого-педагогічних умов та активізації навчання розкрито у положеннях: провідних вітчизняних та зарубіжних концепцій творчого розвитку особистості (Л.С. Виготський, О.К. Дусавицький, Д. Дьюї, О.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, Ж. Піаже, О.Я. Савченко, З. Фрейд); педагогічних технологій та підходів до технологічної компетентності вчителя (З.А. Абасов, Т.І. Валковська, Л.В. Зевіна, Н.Н. Манько, А.С. Нісімчук, І.М. Осмоловська, В.Ф. Паламарчук, Г.А. Русских, І.О. Смолюк, В.В. Фірсов); ідей про механізми творчості (М. Вертгеймер, А. Маслоу, Т.І. Суцєнко, В.А. Роменець, Г. Уеллес); підходів до розвивального потенціалу природничонаукової освіти (С.В. Васильєв, А.С. Волкова, Н.Ф. Винокурова, Е.В. Гірусов, С.Д. Дерябо, В.Р. Ільченко, Т.В. Кучер, В.А. Ясвін).

Підбір адекватних дидактичних засобів – інструментальної опори навчально-пізнавальної діяльності учнів сучасного навчального закладу може здійснювати лише науково-методично озброєний педагог. Принцип технологізації в світовому освітньому просторі набуває все більшого авторитету, що пояснюється, зокрема, такими ознаками навчальної технології, як відтворюва-

ність та передбачуваність результату. На сьогодні ефективний педагог - це педагог технологічно компетентний.

Технологічна компетентність педагога - це система креативно-технологічних знань і умінь, застосування стереотипів інструменталізованої діяльності з перетворення об'єктів педагогічної діяльності [1].

Очевидно, що наявність технологічної компетентності дає змогу забезпечити високий рівень професійної творчості, оскільки озброює педагога різноманітно апробованим, науково обґрунтованим досвідом розв'язання завдань, і, що не менш важливо - шляхів пошуку ефективних методик навчання при вивченні конкретного предмета.

В основу створення авторської методики, що має на меті забезпечення психолого-педагогічних умов для повноцінного творчого розвитку старшокласників з урахуванням їх індивідуальних можливостей і потреб покладено систему „Дидактосервіс”. Назва системи „Дидактосервіс” поєднує два поняття: „дидактика” (від грец. didaktiот; - повчальний) та „сервіс” (від англ. service - служба, обслуговування), передбачає забезпечення дидактичних умов, що активізують пізнавальну, творчу діяльність школярів. Система „Дидактосервіс” розрахована на учнів 7-11 класів загальноосвітньої школи і є основою творчого розвитку старшокласників при вивченні дисциплін природничого циклу [2,3].

Структура системи „Дидактосервіс” представлена сукупністю дидактичних пакетів. Дидактичний пакет - це методичний матеріал, що являє собою систему завдань різного рівня складності для формування природничо-наукової мислительної діяльності учнів, глибокого розуміння й засвоєння ними основ шкільного курсу природничої дисципліни. Це комплекс варіативних завдань, за допомогою якого з'являється можливість формувати в учнів природничо-наукову картину світу, що забезпечує високий рівень творчого осмислення та усвідомлення сутності природи. Він містить систему методів і засобів для опрацювання кожної теми шкільного курсу біології, що забезпечує особистісно орієнтований підхід до творчого розвитку школярів. Необхідними складовими дидактичного пакету є: фронтальне опитування, опитування біля дошки, термінологічний диктант, біологічний диктант, текст для аналізу, тести, завдання для самостійної роботи, таблиці для заповнення, роздатковий матеріал, схеми, кросворди, шаради, вікторини, рубрики „Чи знаєте Ви, що...”, „Наодинці з природою”, „Пам'ятники тваринам”, приказки та прислів'я, вправа „Творчі припущення” [1,2].

Упровадження результатів авторської методики здійснено у навчальний процес шкіл м. Полтави: Полтавської ЗОШ № 7 імені Т.Г.Шевченка (довідка № 112 від 2 червня 2005 року), Полтавської гімназії №30 (довідка № 114 від 10 червня 2005 року), приватної школи „Чарівний світ” (довідка № 33 від 6 квітня 2005 року); Полтавської області: Новосанжарського навчально-виховного комплексу (довідка № 248 від 1 червня 2005 року), Новооріхівської ЗОШ імені О.Г. Лелеченка (довідка № 109 від 16 травня 2005 року); Харківської області: Лигівської ЗОШ (довідка № 188 від 14 квітня 2005 року); Херсонської області: Шотівської ЗОШ (довідка № 87 від 7 червня 2005 року).

Авторським колективом - Гриньовою М.В., Страшком С.В., Животовською Л.А., Пескун С.П. розроблено навчально-методичний посібник „Формування мислення у підлітків при викладанні зоології”. - Полтава. - АСМІ, 2002. - 336 с., який рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист № 1/ 11 - 1700 від 29.05.2002). Пескун С.П. розроблено навчально-методичний посібник „Формування творчості старшокласників при вивченні курсу „Біологія 10-12”. Система „Дидактосервіс”. - Полтава. - АСМІ, 2005. - 170 с, який рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист № 14/18.2 - 484 від 02.03.2005). Використовуються вчителями загальноосвітніх шкіл України при вивченні курсу біології. Розроблений методичний посібник Яланською (Пескун) С.П., Оніпко В.В. Дидактосервіс на допомогу майбутньому вчителю біології у ЗНЗ. - Полтава,

2008. – 68 с., для учителів біологічних дисциплін та студентів спеціальностей «Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія. Практична психологія», «Педагогіка і методика середньої освіти. Біологія. Основи аграрного виробництва», «Педагогіка і методика середньої освіти. Хімія. Біологія».

Матеріали дослідження слугують науковою базою забезпечення технологічної компетентності вчителя, для організації психолого-педагогічних семінарів, проведення засідань педагогічної ради в загальноосвітній школі; в системі підвищення кваліфікації вчителів і керівників шкіл; для викладачів і студентів під час вивчення курсів природничих дисциплін у вищих навчальних закладах.

Системний підхід до творчого розвитку школярів забезпечує глибоке осмислення сутності природи, усвідомлення учнями її цілісності, існування природних взаємозв'язків. Врахування змістового аспекту навчального матеріалу й методів дослідження конкретної природничої науки - один з критеріїв добору способів та прийомів ефективного навчання.

Література

1. Гриньова М.В., Страшко С.В., Животовська Л.А., Пескун С.П. Формування мислення у підлітків при викладанні зоології. – Полтава: АСМІ, 2002. – 336с.
2. Пескун С.П. Формування творчості старшокласників у процесі вивчення курсу "Біологія 10-12". Система "Дидактосервіс". - Полтава: АСМІ, 2005. – 170 с.
3. Пескун С.П. Творчий розвиток старшокласників як умова формування самостійності та відповідальності. Система „Дидактосервіс” // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 6 (45) – Полтава, 2005. – Серія „Педагогічні науки” – С.222-229.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ВСЕОБУЧ БАТЬКІВ ТА СІМЕЙНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

*Пивовар Н.М., Коваль О.В.
Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

За умов посилення екологічної кризи на Землі, нагромадження значного негативного соціального досвіду спілкування з природою, надзвичайно актуальним є екологічне просвітництво саме батьків. Оскільки у сім'ї дитина отримує перші знання про природу та набуває перші навички спілкування з нею.

Анкетування батьків, яке проводилося на базі Інституту проблем виховання АПН України, засвідчило, що вони недостатньо обізнані з екологічними питань, мало уваги приділяють вихованню у дітей бережливого ставлення до природи, рідко бувають із ними у природі, не завжди дотримуються екологічних вимог у побуті та способі життя, не звертають уваги на їх порушення членами сім'ї, нерідко самі мають шкідливі звички.

Чимало помилок допустили батьки навіть в оцінюванні впливу своєї професії на довкілля, значна частина батьків вважають, що їхня професійна діяльність не справляє ніякого впливу на довколишнє середовище.

Велику тривогу викликає й те, що більшість учнів не бачать особистої причетності до екологічних проблем і вважають, що не можуть брати участь у їх вирішенні. Такі дані вказують на недостатню увагу сім'ї, щодо виховання екологічної свідомості своїх дітей. У той час як саме в ній закладаються основи соціального досвіду спілкування з природою.